

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα
Προσχολικής Εκπαίδευσης

Μάθημα: *Σπουδές φύλου και λογοτεχνία*

Οι απαρχές της φεμινιστικής κριτικής

Το πρώτο ρεύμα του φεμινισμού

Διδάσκουσα: Ευγενία Σηφάκη

Πάντα υπήρχαν φεμινίστριες και φεμινιστές

- Πάντα υπήρχαν φεμινιστικές φωνές, και πριν ακόμα υπάρξει ο όρος φεμινισμός που πρωτοεμφανίστηκε τον 19ο αιώνα.
- Ακόμα και στη διάρκεια του Μεσαίωνα υπήρχαν λόγιες γυναίκες που διαμαρτύρονταν για την υποδεή θέση της γυναίκας και τις κοινωνικές αδικίες σε βάρος των γυναικών, την κακοποίηση, την εκμετάλλευση και την καταπίεση, τον αποκλεισμό των γυναικών από την εκπαίδευση και τις αρνητικές αναπαραστάσεις των γυναικών στα κείμενα των αντρών.
- Εδώ θα ασχοληθούμε πολύ επιλεκτικά με ορισμένα ορόσημα στην ιστορία του φεμινισμού.

Η περίπτωση της Μαίρης Γούλστονκραφτ (Mary Wollstonecraft): μία διανοήτρια του Διαφωτισμού στην Ευρώπη (18ος αιώνας)

Οι παρακάτω πληροφορίες είναι από το βιβλίο της Valerie Bryson, *Φεμινιστική Πολιτική Θεωρία*, Μεταίχμιο 2005:

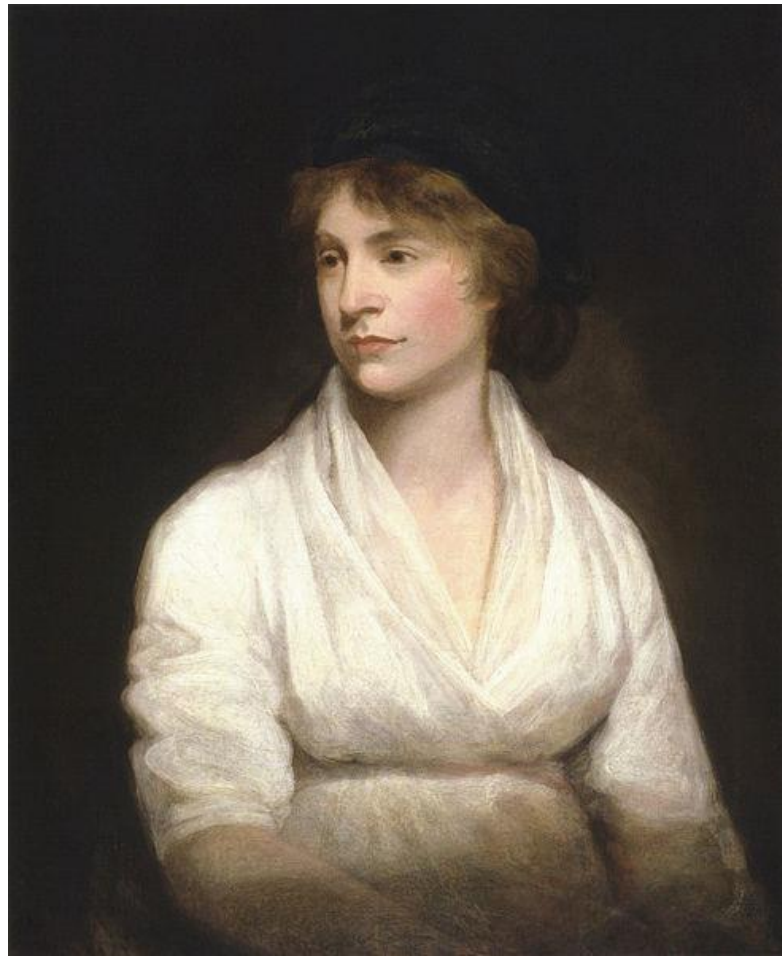
- Ο Διαφωτισμός ή αλλιώς «Αιώνας των Φώτων» είναι η εποχή κατά την οποία προκρίνεται ο ορθός λόγος στην Ευρώπη. Τους φιλοσόφους του Διαφωτισμού τους ένωναν η αισιοδοξία για το μέλλον του ανθρώπου και η πίστη στην πρόοδο μέσω της ανάπτυξης του ορθού λόγου και της επιστημονικής γνώσης· ο Θεός και η θρησκεία περνούν επίσης από τον κριτικό έλεγχο του ορθού λόγου, όπως όλοι οι θεσμοί και οι αυθεντίες, και παύουν να είναι το κυρίως κριτήριο του σωστού και του λάθους.
- Μέσω του ορθού λόγου αμφισβητούνται τα απολυταρχικά καθεστώτα και για πρώτη φορά θεωρείται δυνατό να αλλάξουν οι δομές της κοινωνίας, όταν αυτές δεν προάγουν την ευτυχία και την ασφάλεια των πολλών. Ο Διαφωτισμός δημιούργησε το πολιτισμικό υπόβαθρο των μεγάλων επαναστάσεων του 18^{ου} αιώνα (αμερικανική και γαλλική).

- Οι περισσότεροι διαφωτιστές φιλόσοφοι, όμως, δεν θεωρούσαν ότι οι γυναίκες είναι εξίσου ικανές για κριτική σκέψη και λογική με τους άνδρες, αλλά πίστευαν ότι οι γυναίκες είναι από τη φύση τους υποχείριες των αισθημάτων τους και των παθών τους. (Μάλιστα αυτή αυτή η προκατάληψη υπάρχει ακόμα και σήμερα.)
- Δημιουργείται έτσι ένας διαχωρισμός στην κοινωνία: από τη μια μεριά αναπτύσσεται η «δημόσια σφαίρα» όπου οι άντρες **«πολίτες»** πραγματεύονται την πολιτική και τα κοινωνικά ζητήματα και από την άλλη μεριά η «ιδιωτική σφαίρα», ο χώρος της οικογένειας, όπου περιορίζονται οι γυναίκες, οι οποίες, λόγω των υποτιθέμενων αναπτυγμένων αισθημάτων και ευαισθησιών, θεωρούνται μεν καταλληλότερες για τους ρόλους της συζύγου και της μητέρας, αλλά αποκλείονται από την ιδιότητα του πολίτη.

- Αρκετοί φεμινιστές και φεμινίστριες της εποχής, ωστόσο, κατέκριναν και πάλεψαν ενάντια σε αυτήν την προκατάληψη, ότι το προνόμιο του ορθού λόγου και της λογικής, αλλά και η ιδιότητα του πολίτη, ανήκουν αποκλειστικά στους άντρες.
- Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία που γράφτηκαν τότε είναι το **Διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών**, της Μαίρης Γούλστονκραφτ, με την οποία θα ασχοληθούμε εκτενέστερα.

(Για περισσότερες πληροφορίες για άλλους και άλλες θεωρητικούς και υπερασπιστές των δικαιωμάτων των γυναικών κατά τον 18^ο αιώνα αλλά και παλαιότερα, δείτε Bryson, σελ. 23-53).

Η Μαίρη Γούλστονκραφτ

- Έμεινε περισσότερο γνωστή για το έργο της *Διεκδίκηση των Δικαιωμάτων της Γυναίκας (A Vindication of the Rights of Woman, 1792)*, στο οποίο αναπτύσσει την ρηξικέλευθη για την εποχή της άποψη ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως λογικά όντα, και υποστηρίζει ότι το θεμέλιο της κοινωνίας θα πρέπει να είναι **ο ορθός λόγος**. Κυρίως πάλεψε για το δικαίωμα των γυναικών στην εκπαίδευση και το δικαίωμά τους στον δημόσιο λόγο.
- Σήμερα ορισμένες φεμινίστριες αμφισβητούν την εμμονή της Γούλστονκραφτ με τη λογική, καθώς πλέον δίνεται μεγάλο βάρος στη σημασία του αισθήματος, του ασυνείδητου και του σώματος.

- Όπως γράφει η Mary Evans στο *Φύλο και κοινωνική θεωρία* (2004) (σελ. 48-49):
- Η Γούλστονκραφτ καταγγέλει το γεγονός ότι οι γυναίκες στερούνται τα δικαιώματα του πολίτη, που διαμορφώνονται στην Ευρώπη στα τέλη του 18^{ου} και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.
- Αίτημα της Γ. είναι η εκπαίδευση των γυναικών και **η ένταξή τους στον δημόσιο χώρο.**
- Επίσης, αίτημα της Γ. είναι η ένταξη των αντρών στον κόσμο του σπιτιού και της οικογένειας.
- Δηλαδή η Γ. δεν είναι απλώς μια φεμινίστρια που ζητάει ισότητα για τις γυναίκες. Στο έργο της συζητάει το ζήτημα της διαμόρφωσης της έμφυλης ταυτότητας τόσο των γυναικών όσο και των αντρών μέσα από την εκπαίδευση και τη συμπεριφορά.
- Προτείνει μία μεταρρύθμιση του κοινωνικού κόσμου, έτσι ώστε τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού να μην καθορίζονται με βάση τη διαφορά φύλου.

- Στην εισαγωγή της στη *Διακήρυξη*, η Γ. μιλάει να «άκαρπη άνθιση» των γυναικών.
- *Τί εννοεί;* Αναφέρεται στη διαδικασία διά της οποίας η δύναμη και οι ικανότητες των γυναικών θυσιάζονται (συχνά από τις ίδιες τις γυναίκες) στο βωμό της ομορφιάς.

Υποστήριζε επίσης, ως συνέχεια των παραπάνω, ότι «οι πολιτισμένες γυναίκες του [18^{ου}] αιώνα, με λίγες εξαιρέσεις, αγωνιούν μόνο για το πώς θα εμπνεύσουν τον έρωτα, ενώ θα έπρεπε να τρέφουν μια ευγενέστερη φιλοδοξία και να κατακτούν το σεβασμό με τις ικανότητες και τις αρετές τους».

- Η αυστηρή κριτική που κάνει η Γ. στις κυρίαρχες μορφές θηλυκότητας της εποχής (έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας, υπερβολική προβολή συναισθηματικότητας, υιοθέτηση του ύφους και του «ήθους» της «επιθυμητής» και κατάλληλης για γάμο γυναίκας) έχει ερμηνευθεί και ως μία μορφή ιδιόμορφου «μισογυνισμού»: αφενός η Γ. παλεύει για την χειραφέτηση των γυναικών, αφετέρου απεχθάνεται τη συμπεριφορά των μη χειραφετημένων γυναικών.
- Αναφορικά με τα παραπάνω δείτε το κείμενο της Susan Gubar, "Feminist Misogyny: Mary Wollstonecraft and the Paradox of 'It Takes One to Know One,'" *Feminist Studies* 20, 3 (Fall 1994): 453-73.

Η Γούλστονκραφτ ως κριτικός λογοτεχνίας

- Η Γούλστονκραφτ αναλύει ένα σπουδαίο «κλασικό» ποιητικό κείμενο, το θρησκευτικό έπος *Χαμένος Παράδεισος* του Τζων Μίλτον. Εκεί ασκεί κριτική στον «εθνικό ποιητή» της Αγγλίας, τον Μίλτον, για τον λόγο ότι παρουσιάζει την Εύα ως ένα ρηχό και ναρκισσιστικό ον, που οφείλει να *καθοδηγείται* από τον Αδάμ.
- Ο Αδάμ, ο πρώτος άνθρωπος και αρχετυπικός άνδρας έχει άμεση επαφή και επικοινωνία με τον Θεό στο ποιήμα αυτό, ενώ η Εύα όχι, ο Αδάμ είναι αυτός που *διαμεσολαβεί* το θέλημα του Θεού στην Εύα. Κατά συνέπεια, για την Εύα «θεός» είναι ο Αδάμ, τον οποίο οφείλει να ακούει και να υπακούει.

- Η κριτική ενάντια σε μεγάλους συγγραφείς και ποιητές, οι οποίοι πλάθουν αρνητικές και υποτιμητικές εικόνες γυναικών, αποτελεί συστηματική πρακτική της φεμινιστικής λογοτεχνικής κριτικής ακόμα και σήμερα.
- Αλλά κατά τον 18^ο αιώνα ήταν μια επαναστατική πράξη, γιατί η λογοτεχνία τότε θεωρούνταν μία αναμφισβήτητη πηγή αλήθειας: αν διαβάζουμε λογοτεχνία για να διδασκόμαστε τις αλήθειες για την ανθρώπινη φύση και τον κόσμο, δεν είναι πρόβλημα να μαθαίνουμε ότι η κατωτερότητα των γυναικών απέναντι στους άνδρες είναι μία «απόλυτη αλήθεια»;
- Γενικά, η διδακτική λειτουργία της λογοτεχνία δεν αμφισβητείται ούτε και σήμερα. Ειδικότερα η παιδική λογοτεχνία έχει μία διδακτική διάσταση, οπότε θα πρέπει να μας απασχολεί το περιεχόμενό της, τί είναι αυτό που «διδάσκει».

Ο 19ος αιώνας και το πρώτο «κύμα» του φεμινισμού.

- Το φεμινιστικό κίνημα οργανώνεται με στόχο την **ισότητα**.
- Οι φεμινίστριες ασχολούνται κυρίως με τους νόμους για την εκπαίδευση των γυναικών, το διαζύγιο, την περιουσία, κ.ά.
- Οι λεγόμενες «σουφραζέτες» παλεύουν για το δικαίωμα στην ψήφο, το δικαίωμα του «εκλέγειν και εκλέγεσθαι».
- Φεμινιστές δεν είναι μόνο γυναίκες αλλά και άντρες, από τους οποίους ο πιο γνωστός ήταν ο άγγλος πολιτικός και φιλόσοφος Τζων Στιούαρτ Μιλλ (John Stuart Mill). Εξάλλου καθώς οι γυναίκες είναι αποκλεισμένες από την πολιτική και από τον δημόσιο χώρο εν γένει, άντρες φίλοι και σύντροφοι «διαμεσολαβούν» τα αιτήματά τους στον δημόσιο χώρο της πολιτικής και το κοινοβούλιο.

Γυναίκες και γραφή στον 18ο και 19ο αιώνα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ

- Εμφανίζονται γυναικεία περιοδικά.
- Το μυθιστόρημα αναπτύσσεται ως λογοτεχνικό είδος που γράφεται και διαβάζεται από γυναίκες στην Ευρώπη, κυρίως στην Αγγλία και τις ΗΠΑ αλλά και στην Γαλλία.
- Οι μεγάλες μυθιστοριογράφοι στο τέλος του 18ου και του 19ου αιώνα, όπως οι Γαλλίδες Ζωρζ Σαντ (George Sand) και Ζερμαίν ντε Σταλ (Germaine de Staël), και οι Αγγλίδες Τζέιν Όστην (Jane Austen), αδελφές Μπροντέ (Charlotte και Emily Bronte) η Τζωρτζ Έλιοτ (George Eliot), κ.ά., χωρίς να ταυτίζονται απαραίτητα με τις σουφραζέτες, πραγματεύονται συστηματικά θέματα και προβλήματα σχετικά με το φύλο, τη σεξουαλικότητα, την κοινωνικοποίηση των γυναικών και τις σχέσεις των φύλων.

Ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Σάρλοτ Μπροντέ, *Τζέιν Έυρ*, μτφρ. Δ. Κικίζας, Σμίλη 1997, σελ. 145.

- Εδώ η αφηγήτρια και πρωταγωνίστρια του μυθιστορήματος Τζέην, ενθουμούμενη την παθητική και βαρετή ζωή της ως γκουβερνάντα γράφει:
- «Δεν έχει νόημα να λέει κανείς ότι οι άνθρωποι πρέπει να ικανοποιούνται με την ηρεμία. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη από δράση και, αν δεν την βρίσκουν, τη δημιουργούν από μόνοι τους. Εκατομμύρια άνθρωποι είναι καταδικασμένοι σε μια μοίρα πιο στάσιμη από τη δική μου και εκατομμύρια εξηγείρονται σιωπηρά εναντίον του κλήρου τους. Κανείς δεν ξέρει πόσες εξεγέρσεις εκτός από τις πολιτικές ζυμώνονται καθημερινά στις μάζες ζωής στις οποίες ζουν οι άνθρωποι. Θεωρείται γενικά ότι οι γυναίκες είναι πολύ ατάραχες. Αλλά οι γυναίκες νιώθουν όσο νιώθουν και οι άνδρες· έχουν ανάγκη να εξασκούν τις ικανότητές τους και έχουν ανάγκη από ένα πεδίο δράσης για τις προσπάθειές τους, όσο τα έχουν ανάγκη και οι αδελφοί τους.»

Συνέχεια του αποσπάσματος από τη *Τζέην Έυρ*

- «[Οι γυναίκες] υποφέρουν από τους υπερβολικά αυστηρούς περιορισμούς και από την υπερβολικά μεγάλη στασιμότητα, όπως θα υπέφεραν και οι άνδρες. Και είναι στενόμυαλο από την πλευρά των πιο προνομιούχων συνανθρώπων τους να λένε πως οι γυναίκες πρέπει να αρκούνται να φτιάχνουν γλυκίσματα και να πλέκουν κάλτσες, να παίζουν πιάνο και να κεντούν πορτοφόλια. Είναι απερίσκεπτο να τις καταδικάζουν και να τις περιγελούν όταν αυτές προσπαθούν να κάνουν ή να μάθουν κάτι παραπάνω απ' ό,τι έχει καθιερώσει ως απαραίτητο για το φύλο τους η συνήθεια.»

- Βέβαια, καλό είναι να θυμόμαστε ότι η διαμαρτυρία ενάντια στον «κλήρο» των γυναικών που διατυπώνει η Μπροντέ δια στόματος της ηρωίδας της Τζέην (το ότι είναι κλεισμένες στο σπίτι και δεν κάνουν τίποτα) αφορά τη μοίρα των γυναικών της αστικής τάξης του 19ου αιώνα. Οι γυναίκες της εργατικής και της αγροτικής τάξης στην Αγγλία της εποχής εργάζονται σκληρά υπό απάνθρωπες συνθήκες.

Οι αντιλήψεις για τη «γυναικεία φύση» στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα

Αξίζει να διαβάσετε το ηλεκτρονικό βιβλίο των ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΚΑΛΑΚΗ - ΕΛΕΝΗ ΕΛΕΓΜΙΤΟΥ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ «ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ» ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ, Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ (1987).

(http://www.iaen.gr/i_ekpaidefsi_eis_ta_tou_oikou_kai_ta_ginaikeia_kathikonta-b-19*0.html)

Παρακάτω παραθέτουμε λίγα αποσπάσματα από την έρευνα των Μπακαλάκη-Ελεγγίτου:

- «Ο προβληματισμός για τη διαφοροποίηση των φύλων εισάγεται στην Ελλάδα από την Ευρώπη, όπως διαμορφώθηκε με τη γενικότερη έμφαση που έδωσαν οι διαφωτιστές στην αντίθεση μεταξύ της φύσης και του πολιτισμού. Σε αυτά τα συμφραζόμενα η επίκληση της φύσης είχε ριζοσπαστικούς τόνους, καθώς υπέσκαπτε τις έννοιες της μοναρχίας και της εκκλησίας ως μοναδικών βάσεων της ηθικής και της τάξης της κοινωνίας. [...]. Όμως ενώ η φύση προβλήθηκε ως το πεδίο στο οποίο οι άνθρωποι θα έπρεπε να ανατρέξουν στην προσπάθειά τους να αναμορφώσουν την κοινωνία, οι διαφωτιστές επικαλέστηκαν την ιδιαίτερη σχέση που θεωρούσαν ότι έχουν οι γυναίκες με τις διαδικασίες της ζωής και τελικά με την ίδια τη φύση ως απόδειξη της κατωτερότητάς τους που επέβαλλε και τον κοινωνικό τους αποκλεισμό.»

Συνέχεια απο τις Μπακαλάκη-Ελεγκμίτου, που παραθέτουν και κείμενα λογίων και πολιτικών των αρχών του ελληνικού κράτους:

Από το πεδίο της "φύσης" άντλησαν τα επιχειρήματά τους όσοι υποστήριξαν ότι οι γυναίκες πρέπει να υποτάσσονται:

- «Η φύσις της γυναικός εκ δύο μόνον, ως ειπείν, στοιχείων συγκροτείται, αγάπης και αισθήματος, όλος δ' αυτής ο βίος εστίν αφοσίωσις.»
- «Η γυνή δε ευαισθητοτέρα, υποτελής, αξιέραστος, οφείλει να υποτάσσηται και να μεταβάλλη την αφοσίωσιν εις νόμον, την θυσίαν εις θρίαμβον, την αυταπάρνησιν εις μεγαλείον.»

Η "φύση" απαγορεύει στις γυναίκες τις "ανδρικές δραστηριότητες": «Ο ανήρ άφοβος και τολμηρός εν τοις κινδύνοις, ικανός προς αντίστασιν, καταβάλλει τας στάσεις και τας εναντιότητας, κρατεί δε αυτών διά της ρώμης του σώματος και διά της ισχύος του νου· η δε γυνή, διά μόνης της χάριτος και της πραότητος βασιλεύει.»

- Η "φύση" επίσης επιβάλλει να επιτηρούνται οι γυναίκες γιατί μειονεκτούν ηθικά: «[...] είναι δε φύσει εύπλαστοι και επιτήδεια προς το παριστάνειν κωμωδίας, διότι έχουσι τα δάκρυα άφθονα, τα δε πάθη των είναι σφοδρά και ο νους των περιορισμένος ένεκα αμαθείας.»
- Η "φύση" των γυναικών, τέλος, ασθενέστερη από την ανδρική, καθιστά την εντατική εργασία, σωματική και διανοητική, επισφαλής για την υγεία τους.

Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα

- Στο τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου εμφανίζεται το ελληνικό φεμινιστικό κίνημα, και όπως σε όλες τις χώρες της Ευρώπης επικεντρώνεται κατ' αρχήν στο **δικαίωμα των γυναικών στη μόρφωση**. Οι πρώτες ελληνίδες φεμινίστριες είναι δασκάλες.
- Αν δεν μάθει να διαβάζει και να γράφει ένας άνθρωπος δεν μπορεί να γίνει «δρων υποκείμενο», δηλαδή να πάρει τη ζωή του στα χέρια του, να πάρει αποφάσεις για τη ζωή του, να ζήσει σύμφωνα με τη δική του θέληση (και όχι σύμφωνα με τη θέληση των άλλων.)

Η Καλλιρόη Παρρέν

- Η πρώτη διάσημη Ελληνίδα φεμινίστρια ήταν δημοσιογράφος και εκδότρια. Το 1888 άρχισε να εκδίδει την περίφημη εβδομαδιαία εφημερίδα *Εφημερίς των Κυριών*, που συντάσσονταν αποκλειστικά από γυναίκες και απευθυνόταν σε γυναίκες κυρίως της Αθήνας και του Πειραιά. Στόχος της εφημερίδας ήταν να εισάγει και στην Ελλάδα τους φεμινιστικούς προβληματισμούς που ήδη απασχολούσαν τις γυναίκες των δυτικοευρωπαϊκών κρατών και να αφυπνίσει τις συνειδήσεις των γυναικών της τότε εποχής.

- Το 1893 αντιπροσώπευσε τις Ελληνίδες στο Διεθνές φεμινιστικό συνέδριο του Σικάγου και όταν επέστρεψε μετά την επιστροφή ίδρυσε την "Ένωση υπέρ της Χειραφετήσεως των Γυναικών».
- Επίσης, η αγάπη της για την ελληνική παράδοση, την οδήγησε το 1911 να δημιουργήσει το «Λύκειον των Ελληνίδων», το οποίο ξεκίνησε κατά την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων την καταγραφή, διδασκαλία και παρουσίαση παραδοσιακών χορών, ενώ η δράση του συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

- Μετά από δικά της διαβήματα, η κυβέρνηση Θ. Δηλιγιάννη επέτρεψε τη φοίτηση των γυναικών στο Πανεπιστήμιο και το Πολυτεχνείο.
- Η Παρρέν ήταν η πρώτη που κίνησε το θέμα της παραχώρησης δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, ήδη από τη δεκαετία του 1890, που όμως έγινε πραγματικότητα μόνο μετά από 70 χρόνια.
- Η Παρρέν έγραψε άρθρα, δοκίμια, μυθιστορήματα και θεατρικά έργα με βασικό θέμα πάντα τη θέση της γυναίκας : *"Ιστορία της γυναικός"* (1889), *"Η μάγισσα"* (1901), *"Το νέον συμβόλαιον"* (1901), *"Η νέα γυναίκα"*, *"Η Χειραφετημένη"* (1915) και *"Επιστολές Αθηναίας προς Παρισινή"*.
- 52 χρόνια μετά το θάνατό της, στις 6 Ιουνίου 1992, η Καλλιρρόη Παρρέν τιμήθηκε από την Ελληνική Δημοκρατία με τα αποκαλυπτήρια της προτομής της στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών.

Ελισάβετ Μαρτινέγκου

Αξίζει να δώσουμε προσοχή στην περίπτωση της ελληνίδας συγγραφέως του 19^{ου} αιώνα από τη Ζάκυνθο, Ελισάβετ Μαρτινέγκου ή Μουτζάν (1801-1832)

Προσωπογραφία Ελισάβετ Μουτσά-Μαρτινέγκου.

- Η Ελισάβετ Μαρτινέγκου καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια της Ζακύνθου του 19^{ου} αιώνα. Είχε μορφωθεί στο σπίτι από δασκάλους κληρικούς. Γνώριζε και μετέφραζε την αρχαία ελληνική γλώσσα αλλά και τη γαλλική και την ιταλική.
- Έγραψε ποιήματα, θεατρικά έργα και την περίφημη *Αυτοβιογραφία* της.
- Η *Αυτοβιογραφία* της αποτελεί μαρτυρία μιας γυναίκας που εξαναγκάστηκε από την οικογένειά της να θυσιάσει τις συγγραφικές της δραστηριότητες για να παντρευτεί.
- Διαβάστε το απόσπασμα από την *Αυτοβιογραφία* της Μαρτινέγκου στο <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C113/351/2364,8985/> και προσέξτε τους τρόπους με τους οποίους πραγματεύεται τα θέματα της ελευθερίας (εθνικής και προσωπικής), της θέσης της γυναίκας και την ασυμβατότητα του γάμου με τη δημιουργικότητα.

Σύνοψη

- Η ιδεολογία για την «ασθενή» και «υπερευαίσθητη» «φύση» των γυναικών δικαιολογεί τον οικιακό τους περιορισμό και την υποτέλειά τους. Κατά την εποχή του Διαφωτισμού επικρατεί (όχι χωρίς αντιδράσεις, όμως) η ιδεοληπτική θέση ότι οι γυναίκες «είναι όλο καρδιά και καθόλου μυαλό». Κατά συνέπεια δεν υπάρχει λόγος να σπουδάζουν και δεν είναι ικανές να γίνουν πολίτες.
- Οι φεμινίστριες του πρώτου κύματος επιζητούν την ισότητα με τους άνδρες, κυρίως το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην ψήφο και γενικά στη δράση εντός του δημόσιου χώρου. Ανάμεσά του ξεχωρίζει με το πρωτοποριακό για την εποχή της έργο η αγγλίδα Μαίρη Γούλστονκραφτ. Ανάμεσά τους και η ελληνίδα Καλλιρόη Παρρέν.

- Η Ελισάβετ Μαρτινέγκου αποτυπώνει στην *Αυτοβιογραφία* της ένα δίλημμα: η μελέτη και η συγγραφή βιβλίων, λογοτεχνικών ή άλλων, αποδεικνύεται ασύμβατη με τον γάμο και τις υποχρεώσεις της συζύγου και μητέρας. Τό ίδιο αυτό θέμα θα απασχολήσει ξανά και ξανά τις γυναίκες συγγραφείς, και ιδίως τις ποιήτριες, του 19^{ου} αιώνα αλλά και του 20ού.